

STRUCTURI TEXTILE PROVENITE DIN NECROPOLA BISERICII ADORMIREA MAICII DOMNULUI, MĂNĂSTIREA CĂPRIANA. CERCETARE ȘI CONSERVARE-RESTAURARE

Mariana GUGEANU,
Doina ANĂSTĂSOAEI

Abstract

The archaeological research carried out at “The Assumption of the Virgin Mary” Church of Căpriană Monastery highlighted that starting with the 16th century a necropolis had been built in the pronaos and threshold of the church, including tombs of the boyar founders’ families. The archaeological inventory of the necropolis within “The Assumption of the Virgin Mary” Church contains also fragments of textile materials. The study of the archaeological textile materials of Căpriană Monastery, mainly the structure of the natural silk weavings and the chenille made by tablet weaving, respectively, led to the reconstitution of the techniques used to obtain these textile materials during the mediaeval period.

This paper presents the research of several textile structures deriving from tomb no. 50, the Necropolis of “The Assumption of the Virgin Mary” Church, Căpriană Monastery. The paper also describes the process of conservation-restoration applied in the case of these textile structures. The conservation-restoration of the movable cultural heritage is firstly a matter of scientific research, compulsorily complemented by the intervention on the object using highly-qualified methods of technical execution. A stage of major importance in the life of archaeological textiles, their conservation-restoration ensures the continuity of these slices of the history of mankind.

Keywords: textile structures, archaeological textiles, conservation-restoration, Căpriană Monastery.

Introducere

Mănăstirea Căpriană, având statut de mănăstire domnească, consemnat pentru prima dată în anul 1429, a fost de-a lungul timpului, în atenția multor domnitori ai Țării Moldovei, dintre care se remarcă: Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Alexandru Lăpușeanu și Vasile Lupu¹. Prima con-

semnare documentară a spațiului viitoarei mănăstiri, sub denumirea de „Poiana lui Chiprian” se regăsește într-un hrisov emis de cancelaria Domnitorului Alexandru cel Bun la data de 25 aprilie 1420, prin care se dăruia și întărea vornicului Oană un întins domeniu pentru „dreaptă și credincioasă slujbă”². Existența propriu-zisă a mănăstirii de la Căpriană, pentru prima dată, este consemnată în diploma lui Alexandru cel Bun din 10 februarie 1429, în care locașul dat apare sub denumirea de „Mănăstirea de pe Vișnevăț”². În secolul al XV-lea, la Căpriană a fost edificată biserica Adormirea Maicii Domnului, care, după multiplele prefaceri, și-a păstrat totuși aspectul general inițial, până în prezent³.

În contextul procesului de revitalizare de după anul 1990, Mănăstirea Căpriană a beneficiat de cel mai amplu proiect de cercetare arheologică ecleziastică din regiunea est-carpatică, fapt care a permis descoperirea unor vestigii culturale de o valoare inestimabilă, care completează substanțial fondul istorico-documentar și cultural al locașului Sfânt.

Cercetările arheologice realizate la Mănăstirea Căpriană, între anii 1993, 2001-2003, 2005-2008 și 2016, sub conducerea prof. univ. Gheorghe Postică, au demonstrat că biserica din secolul al XVI-lea atribuită lui Petru Rareș (1541) este suprapusă peste fundația unei biserici mai vechi, fapt ce demonstrează existența la diferite etape, pe același loc a două biserici distincte: Biserica I, construită de Ștefan cel Mare între anii 1491-1496 și Biserica II, construită de Petru Rareș între anii 1540-1541 și refăcută de mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni între anii 1819-1820¹.

¹ A. Eșanu, Gh., Postică ș.a., Mănăstirea Căpriană cu schitul Condrița (secolul al XV-lea-începutul secolului al XXI-lea), Studii, documente și materiale (Chișinău: Editura Cartdidact, 2019), 634 p.

² *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova* (1384-1448), vol. I, întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi (București: Editura Academiei, 1975), 67-68.

³ M. Gugeanu, Gh. Postică, „Cercetarea și conservarea-restaurarea unei structuri textile din săpăturile arheologice de la Mănăstirea Căpriană”, în: *Tyragetia*, s.n., vol. XIII [XXVIII], nr. 1 (2019), 467-474.

Cercetarea arheologică a necropolei Bisericii Adormirea Maicii Domnului și structuri textile descoperite

Conform cercetărilor arheologice, necropola din Biserica Adormirea Maicii Domnului cuprindea morminte datate în perioada secolelor XVI-XVII, care au aparținut ctitorilor mănăstirii din rândul marilor boieri moldoveni și ai membrilor acestor familii, printre aceștia regăsindu-se Maria Spancioc, Dumitru Buzo, Cristina Buzo, Gheorghe Costache. În proporție de 93%, necropola era concentrată în spațiile Pronaosului (23 de morminte) și al Pridvorului (5 morminte), în spațiile Gropniței și Naosului fiind documentate doar cazuri singulare¹. În pronaosul și pridvorul bisericii au fost descoperite mormintele ctitorilor de rang boieresc, în cadrul cărora au fost identificate diverse vestigii arheologice, printre care sunt prezente și artefacte textile reprezentative.

Artefactele textile de la Mănăstirea Căpriană, prelevate cu ocazia cercetărilor arheologice, în anul 2002, din 11 morminte (39, 40, 48, 50, 54, 55, 57, 60, 61, 63, 65), au fost puse la dispoziția specialiștilor Centrului de Cercetare și Restaurare-Conservare a Patrimoniului Cultural din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova”, Iași, în scopul realizării proceselor de cercetare și conservare-restaurare. De asemenea, o altă parte a fragmentelor textile provenite din cele 11 morminte din Necropolă au fost supuse procesului de conservare-restaurare, specialiștilor din cadrul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău.

Cercetarea și conservarea-restaurare a cinci tipuri de structuri textile provenite din Necropolă, Mormântul 50

Mormântul nr. 50 reprezintă o înmormântare plasată într-o groapă cu pereți placați din cărămidă și lut, de formă trapezoidală. A fost descoperit la adâncimea de 1,28 m sub podea și la 2,82-3,05 m de la latura de nord a Pronaosului Bisericii II și 0,85 m de la latura de est. Având în vedere faptul că mormântul nr. 50 aparține unei femei și faptul că acesta este practic contemporan mormântului lui Dumitru Buzo (anul 1607), se poate presupune că mormântul nr. 50 ar putea aparține soției sale Cristina Buzo, decedată în perioada de până la 1615. În mormânt au fost descoperite **cinci tipuri de structuri textile** (fragmente mici de țesături din mătase naturală, benzi din catifea și găitane), iar în partea centrală a acestuia a fost descoperită o monedă de

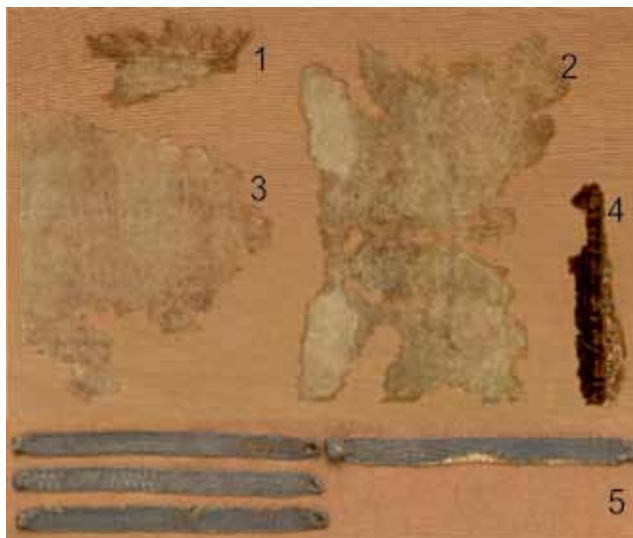

Foto 1. Tipuri de structuri textile. Ansamblu după conservare-restaurare

Foto 2. Fragment textil (1) cu motive de diagonal rombic. Ansamblu și detaliu

argint, care reprezenta un triplu groș polonez, emis de Sigismund al III-lea în anul 1598⁴.

Rezultatele cercetărilor efectuate doar asupra unora dintre fragmentele textile arheologice care provin din Necropolă se regăsesc în diverse publicații de specialitate. În această lucrare, abordăm cercetarea și conservarea-restaurarea a cinci tipuri de structuri textile care provin din **Mormântul 50** (foto 1), prezentând aspecte noi, ce nu au făcut subiectul altor publicații.

Fragmentele textile au fost prelevate din regiunea pieptului și cuprind cinci tipuri de structuri textile (foto 1), realizate prin diferite tehnici de țesere, precum și cheițe metalice. **Cercetarea fragmentelor textile**, de mici dimensiuni și cu forme diferite, a permis identificarea atât a materialelor componente, cât și a tehnicilor de realizare.

⁴ Gh. Postică, „Raport științific privind rezultatele săpăturilor arheologice de la Mănăstirea Căpriană din anul 2002”, vol. I, 75 p. text; 69 figuri; 41 planșe; vol. II, 289 fotografii, în: Arhiva Muzeului de Istorie a Moldovei, nr. inv. 600 (Chișinău: 2003).

1. Fragmentul textil (1), de culoare ocru-maronie (foto 2), are cele mai mici dimensiuni și este realizat prin țesere, pe un război manual. Analiza structurală a fragmentului a permis, însă, identificarea unei țesături deosebite, cu motive ornamentale geometrice, romboidale, pentru realizarea cărora s-a utilizat legătura diagonal ascuțit.

Tehnica de realizare

Legătura țesăturii este diagonal rombic – o legătură derivată din legătura fundamentală diagonal. Prin comparație cu legătura fundamentală – la care se pot aplica diferite metode de derivare – legăturile diagonal derivat se caracterizează printr-o mai bună stabilitate pozițională a firelor în structură, aspectul țesăturii păstrând caracterul de ordonare a efectelor de sistem în linii oblice. În funcție de metoda de derivare folosită, liniile specifice acestui tip de legătură pot fi mai mult sau mai puțin înclinate, mai subțiri sau mai late, frânte sau ondulate, ascuțite sau încrucișate.

Pentru cazul studiat, s-a utilizat ca legătură fundamentală, legătura diagonal $D_{1/7}$ la care, prin adăugare (ca metodă de derivare) a unor puncte de întărire, unele alăturate, altele detașate, s-a obținut o legătură derivată din diagonal, respectiv, diagonal compus $D_{1/2 \ 3/2}$ / (de dreapta). Această legătură a fost utilizată ca bază pentru realizarea unui *diagonal ascuțit* (foto 3), fără decalarea vârfului, legătura caracterizată prin faptul că pe grupe succesive de fire de urzeală s-a construit, cu axă de simetrie longitudinală, o legătură diagonal compus $D_{1/2 \ 3/2}$ \ (de stânga).

În cazul în care legătura diagonal ascuțit prezintă atât axă de simetrie longitudinală, cât și axă de simetrie transversală, *legătura se numește diagonal rombic* (foto 4).

2. Fragmentul textil (2), de culoare ocru-aurie (foto 5), recuperat după operațiile de conservare - restaurare aplicate, are dimensiunile de 23,5 cm x 18,5 cm și este realizat prin tehnica de țesere. Similar fragmentului textil (1) și în cazul fragmentului textil (2) țesătura este realizată cu *legătura diagonal rombic* (legăturile diagonal rombic sunt legături diagonal ascuțit care au atât axă de simetrie longitudinală cât și axă de simetrie transversală).

Tehnica de realizare

Legăturile diagonal sunt legături în care pe unul sau pe ambele sisteme de fire se realizează salturi,

astfel încât efectele de sistem sunt deplasate progresiv la fiecare schimbare a rostului și sunt ordonate pe suprafața țesăturii în linii structurale diagonale într-o singură direcție sau în direcții alternante. O caracteristică a legăturilor diagonal este fermitatea de legare mai redusă a unuia dintre sistemele de fire, aceasta scăzând pe măsură ce raportul legăturii crește.

În cazul particular al acestui fragment de țesătură s-a utilizat ca legătură fundamentală legătura diagonal $D_{1/7}$ la care, prin adăugare (ca metodă de derivare) a unor puncte de întărire, unele alăturate, altele detașate, s-a obținut o legătură derivată din diagonal, respectiv, diagonal compus $D_{1/2 \ 4/1}$ / (de dreapta). Această legătură a fost utilizată ca bază pentru realizarea unui *diagonal ascuțit* (foto 6), fără decalarea vârfului, legătură caracterizată prin faptul că pe grupe succesive de fire de urzeală s-a construit, cu axă de simetrie longitudinală, o legătură diagonal compus $D_{1/2 \ 4/1}$ \ (de stânga).

Pentru construirea *legăturii diagonal rombic* s-a adoptat cadrul care reprezintă raportul legăturii, s-au trasat axele de simetrie principale (longitudinale și transversale), s-a reprezentat *legătura diagonal ascuțit* în sectorul din stânga jos, apoi, succesiv, respectându-se axele de simetrie principale, s-a construit legătura și în celelalte sectoare (foto 7).

Așadar, cele două fragmente de țesătură prezentate sunt realizate utilizând legătura *diagonal rom-*

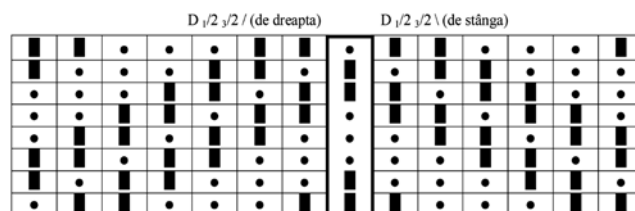

Foto 3. Legătură diagonal ascuțit

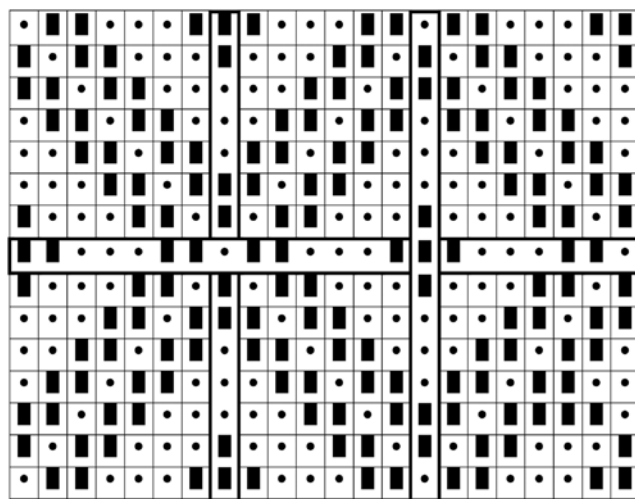

Foto 4. Fragmentul textil (1). Reprezentarea grafică a motivei de diagonal rombic (detaliu)

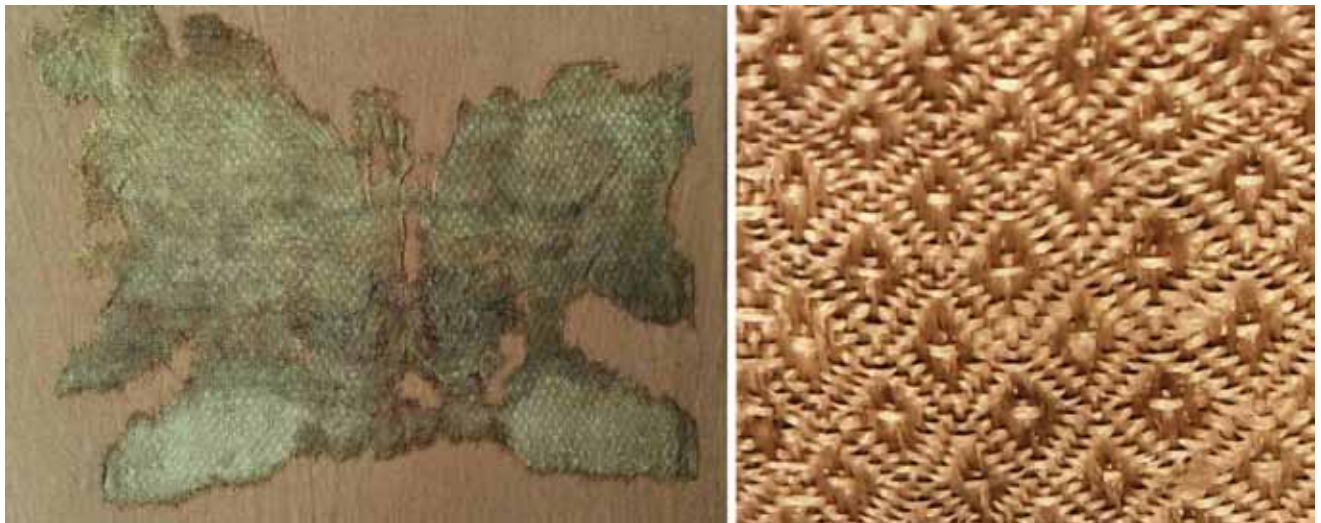

Foto 5. Fragmentul textil (2) cu motive de diagonal rombic. Ansamblu și detaliu

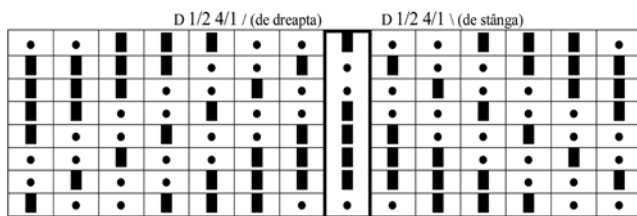

Foto 6 Legătură diagonal ascuțit

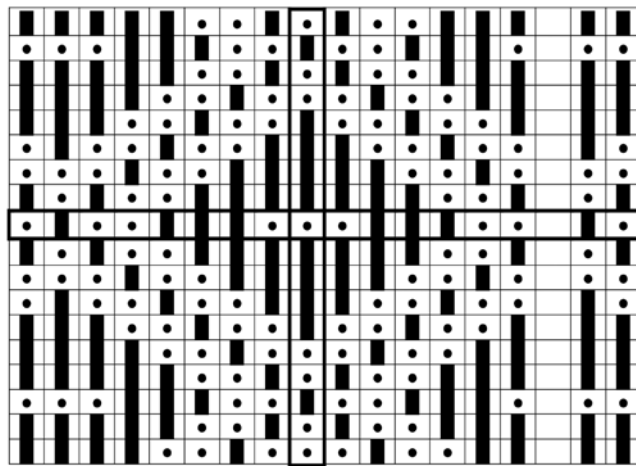

Foto 7. Fragmentul textil (2). Reprezentarea grafică a motivelor de diagonal rombic (detaliu)

bic ascuțit (fragmentul 1 - D 1/2 3/2 / și fragmentul 2 - D 1/2 4/1 /), cu axă de simetrie bidirecțională, în care legătura de bază este inversată în ambele sisteme de fire. Motivele decorative specifice (de forma romboidală) au un aspect deosebit, nu doar datorită utilizării legăturii diagonal rombic ci și datorită utilizării unor fire de mătase naturală care prezintă finețe diferită atât în cadrul aceluiași sistem de fire (bătătura), cât și între cele două sisteme de fire (urzeala și bătătura), precum și utilizarea punctelor de întărire, unele alăturate, altele detașate.

Foto 8. Fragment țesătură fină. Ansamblu

3. Fragment textil (3) țesătură fină – fragmentul textil, de culoare ocru-maronie, este realizat prin țesere și reprezintă o țesătură simplă, cu legătura pânză (foto 8). Firele acestui fragment textil sunt din mătase naturală, atât în urzeală cât și în bătătură. După tratamentele de conservare-restaurare aplicate, acest fragment textil recuperat are dimensiunile de 18,5 cm x 17,2 cm.

Tehnica de realizare

Legătura pânză reprezintă cea mai simplă formă de întrețesere a firelor, realizată prin trecerea alternativă a firului de bătătură pe dedesubtul și pe deasupra câte unui fir de urzeală, astfel încât efectele

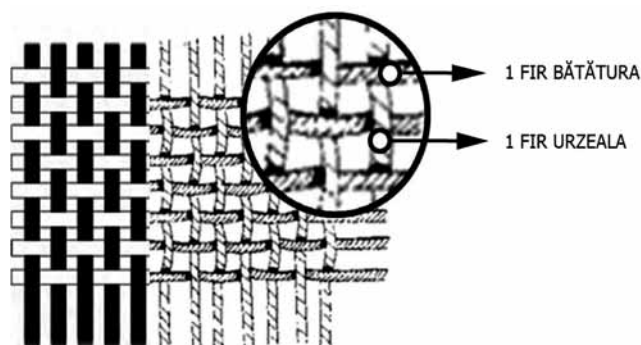

Foto 9. Reprezentare grafică a legăturii pânză⁵

Foto 10. Fragment catifea după conservare-restaurare.
Ansamblu

de sistem formează perechi (unul luat – unul lăsat), care se repetă identic după fiecare al doilea fir de urzeală și după fiecare al doilea fir de bățatură (foto 9). Legătura pânză este considerată legătura cu cea mai bună stabilitate pozițională a firelor, iar țesăturile realizate cu legătura pânză au ambele fețe identice, după cum aspectul lor este unul monoton, deoarece nu se evidențiază nici unul dintre sistemele de fire.

4. Fragment țesătură (4) – catifea cu cheițe metalice

Fragmentul de țesătură – *catifea cu cheițe* – este realizat prin asamblarea, prin coasere, a două tipuri de catifea, una de culoare maro închis și cealaltă de culoare ocru-maronie, pe linia de fixare dintre cele două tipuri de catifea fiind atașate, de asemenea, prin coasere, trei cheițe metalice, poziționate la distanța de aproximativ 2 cm una față de alta. Fragmentul de țesătură – catifea cu cheițe are dimensiunile de 14,5 cm (lungimea maximă) x 7 cm (lățimea maximă). Cheițele metalice sunt realizate din cupru argintat.

Tehnica de realizare

Catifelele sunt țesături realizate ca structuri compuse, semiduble de urzeală sau semiduble de bățatură, din cel puțin 3 sisteme de fire: fire de urzeală și fire de bățatură care formează baza (urzeală

⁵ <https://www.dormisete.ro/content/5-diferente-intre-tesaturi> (accesat: ianuarie, 2022).

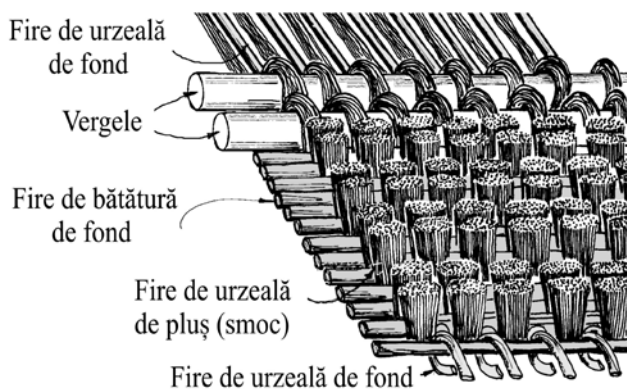

Foto 11. Formarea smocurilor (cu fire de urzeală) prin tehnologia cu vergele

la și bățatură de fond) și fire de urzeală sau/și de bățatură care formează smocuri sau bucle, pe toată suprafața țesăturii. La realizarea unei catifele, se pot folosi atât vergele cu lamă tăietoare cât și vergele fără lamă tăietoare. Când se utilizează vergelele cu lamă tăietoare, la scoaterea lor din rost, lama taie firele, rezultând smocuri pe fața țesăturii (foto 11). Când se utilizează vergele fără lamă tăietoare, la scoaterea vergelelor din rost, rămân bucle. În acest fel se pot realiza catifele cu smocuri și catifele cu bucle. Pentru realizarea catifelelor cu bucle sau cu smocuri se pot utiliza vergele de grosimi diferite, separat sau combinat – în aceeași structură, rezultând catifele cu motive decorative din bucle și smocuri cu înălțimi diferite⁷.

Catifelele sunt numite de urzeală dacă smocurile de pe suprafața lor se formează cu fire de urzeală (numite și fire de urzeală pentru smocuri). Dacă buclele sunt lăsate intacte, catifelele obținute sunt numite buclate, încrețite sau ripsate. La catifelele de urzeală, smocurile sau buclele sunt fixate de firele de bățatură de fond.

Catifelele sunt numite de bățatură dacă smocurile lor se formează cu fire de bățatură (numite fire de bățatură pentru smocuri). În mod obișnuit, ele se fabrică prin trecerea alternativă a firelor de bățatură pentru smocuri sub anumite fire de urzeală, apoi pe mai multe fire de urzeală alăturate, pe care, bățatură pentru smocuri, formează flotări. Aceste flotări ale bățaturii sunt tăiate după țesere pentru a obține smocurile. La catifelele de bățatură, smo-

⁶ Wendy S. Landry, „Figured velvets from simple looms: velvet pick-up and related techniques for handweavers (2010)”, în: *Textile Society of America Symposium Proceedings*, 64, <http://digitalcommons.unl.edu/tsaconf/64>, (accesat: ianuarie, 2022).

⁷ Wendy S. Landry, *On the Possibility of Byzantine Velvets* (2003), <https://veloutiere.files.wordpress.com/2011/10/byz-velvet-full.pdf> (accesat: ianuarie, 2022).

Foto 12. Fragment catifea cu cheițe. Detaliu

curile sunt fixate de către firele de urzeală de fond.

Fragmentul de catifea luat în studiu (foto 10, foto 12) face parte din *clasa catifele cu motive decorative din bucle și smocuri* cu înălțimi diferite care, prezintă pe suprafață, motive decorative realizate prin alternanța, după un anumit model, între zonele cu bucle și cele cu smocuri. Buclele sunt de urzeală, iar fixarea lor este realizată de firele de bătătură. Vergelele utilizate au avut grosimi diferite, cele mai groase având lamă tăietoare, la scoaterea lor era tăiată bucla, obținând astfel, smocurile.

5. Găitane realizate prin tehnica țesere cu tăblițe

În acest mormânt au fost identificate și *găitane*. Un număr de 17 găitane au fost supuse tratamentelor de conservare-restaurare de către specialiștii Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău. Alte patru găitane au fost supuse cercetării și conservării-restaurării de către specialiștii Centrului de Cercetare și Restaurare Conservare a Patrimoniului Cultural, Iași și fac obiectul prezentului studiu.

Cele patru găitane realizate prin tehnica de țesere cu tăblițe/cartoane sunt realizate din fire de mătase naturală, pe direcția bătăturii, și fire obținute din bentiță metalică din argint, înfășurată pe miez de mătase naturală, pe direcția urzelii. Găitanele au lungimea de 13,5 cm și lățimea de 1 cm (foto 13). Trei dintre cele patru găitane prezintă, la unul dintre capete, o cheiță/cheotoare, iar la celălalt capăt, o terminație sub forma unei împletituri. Cel de-al patrulea găitan prezintă, la unul dintre capete, o împletitură din fire similare firelor utilizate ca

Foto 13. Găitane cu cheițe și terminație sub formă de împletitură

Foto 14. Găitane. Cheiță și nasture. Detaliu

urzeală la țeserea găitanelor, de forma și mărimea unui nasture, iar la celălalt capăt, o terminație similară cu cele ale celorlalte trei găitane (foto 14). Documentarea realizată în literatura de specialitate privind costumele din perioada medievală, permite să presupunem că aceste găitane ar putea proveni fie de la un conțes, fie de la un caftan. Aceste găitane aveau atât rol funcțional, cât și ornamental.

Tehnica de realizare

Țeserea cu tăblițe sau cartoane este un proces manual de țesere, străvechi (unele mărturii istorice datează din perioada 200 î.Hr.-200 d.Hr.), în cadrul căruia acționarea firelor de urzeală care formează roștul în care se inserează bătătura se realizează cu ajutorul unor dispozitive denumite tăblițe sau cartoane⁸.

În general, acest tip de sistem de țesere este folosit pentru a realiza țesături înguste, cum sunt găitane, brăie sau curele. Însăși denumirea acestei tehnici, de *țesere cu tăblițe (cartoane)* derivă din faptul că se utiliza acest tip de dispozitive. Cele mai multe dovezi arheologice au pus în evidență faptul că, forma acestor tăblițe era pătrată dar, au fost descoperite și tăblițe cu forme circulare, triunghiulare, rectangulare⁹. Fiecare tăbliță prezintă perforații, în

⁸ National Museums Scotland, <https://nms.scran.ac.uk/database/record.php?usi=000-100-037-881-C> (accesat: ianuarie, 2022).

⁹ M. Gugeanu, Gh. Postică, „Cercetarea și conservarea-restaurarea unei structuri textile din săpăturile arheologice de la Mănăstirea Căpriană”, în: *Tyrageția*, s.n., vol. XIII

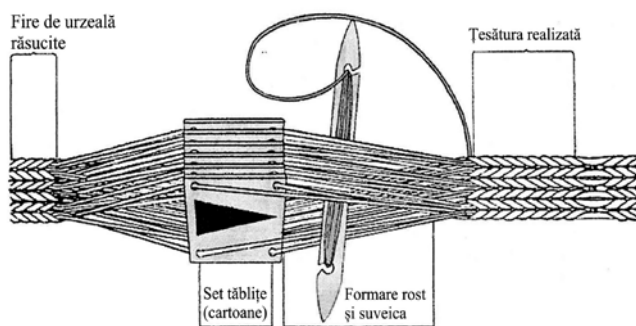

Foto 15. Modalitate de realizare găitane, utilizând tehnica țeserii cu tăblițe (cartoane)⁹

fiecare colț, prin aceste perforații fiind introduse firele ce formează urzeala. Tăblițele, se rotesc într-un plan perpendicular pe axa lor orizontală, determinând formarea rostului în care se inserează bătătura. Fiecare tăbliță, prin rotire, va realiza răsucirea împreună a firelor inserate în perforațiile ei determinând, astfel, formarea unui șnur. Numărul șnururilor formate este egal cu numărul tăblițelor folosite în procesul de țesere. Șnururile formate prin răsucirea tuturor tăblițelor sunt fixate împreună prin inserarea bătăturii, în rost. În acest mod se realizează țesătura¹⁰ (foto 15). Tăblițele pot fi rotite, toate odată sau individual, pentru a crea modele diferite. Rotirea tăblițelor se poate realiza în același sens, continuu (înspre țesător sau în sens invers) sau de un număr de ori într-un sens și de același număr de ori, în sens invers. În funcție de sensul de rotire se formează motive decorative diferite. Un alt element important în realizarea motivelor decorative ale acestor țesături înguste este acela al urzirii firelor, adică modalitatea de introducere a firelor în perforațiile tăblițelor (de la stânga spre dreapta, sau invers, dinspre dreapta spre stânga). De asemenea, sensul de răsucire a firelor (S sau Z) contribuie la realizarea motivelor decorative ale produsului final. Lățimea țesăturii este dată de numărul de tăblițe utilizate. De regulă, fiecare tăbliță se regăsește în produsul final prin realizarea a câte unui șnur obținut în urma rotirii tăblițelor. De exemplu, în cazul în care se utilizează 6 tăblițe (foto 15) cu câte 4 perforații fiecare, prin rotirea tăblițelor, se va obține ca produs final, o țesătură îngustă, realizată din 6 șnururi fiecare dintre acestea fiind obținut prin răsucirea a câte 4 fire de urzeală care trec prin perforațiile unei

[XXVIII], nr. 1 (2019), 467-474.

¹⁰ Henri Delphine, „L'archéologie des textiles: les vêtements funéraires de Marmoutier”, Tours, Indre-et-Loire, <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01387513/document> (accesat: noiembrie, 2018).

Foto 16. Tipuri de structuri textile. Ansamblu înainte de conservare-restaurare

plăcuțe. Cele două capete ale urzelii sunt legate la două puncte fixe; există și cazuri în care, de exemplu, unul dintre capetele urzelii a fost legat de mijlocul (tală) celui care realizează țesătura, ca soluție adoptată pentru obținerea celui de-al doilea punct de fixare a urzelii¹¹

Găitanele luate în studiu sunt realizate pe direcția urzelii din bentiță metalică din argint, înfășurată pe miez de mătase naturală, iar pe direcția bătăturii – din fire de mătase naturală. Aspectul lor este același atât pe față, cât și pe revers, iar pentru țeserea lor au fost utilizate 21 de cartoane.

Conservare-restaurare structuri textile

Stare de conservare

Materialele textile și elementele metalice se aflau într-o stare de conservare precară (foto 16). Se putea remarca prezența depunerilor de pământ, a sărurilor și a produșilor de descompunere organică. De asemenea, se remarca prezența produșilor de coroziune a cheițelor metalice și a firelor metalice din componența unora dintre structurile textile precum și faptul că, acești produși au migrat și pe materialele textile din imediata apropiere. Materialele textile erau deshidratate și friabile, pe suprafața acestora fiind formate și distribuite, în mod aleatoriu, cute accentuate.

Etape ale procesului de conservare-restaurare

Prima operație a procesului de conservare-restaurare a fost cea de aseptizare a materialului arheo-

¹¹ Marjorie and William Snow, (New York: Golden Press, 1973, ISBN 13: 9780307611024).

logic. Au urmat curățări uscate, prin periere ușoară, cu perii moi. În etapa următoare s-a avut în vedere hidratarea progresivă a materialelor textile, alternativ cu operațiile de curățare mecanică. Operațiile de curățare umedă s-au efectuat prin imersie în bazin, cu soluție hidroalcoolică, detergent neutru și glicerină, urmate de clătiri repetate cu apă distilată, până la neutralizarea materialelor. Ulterior, s-a realizat îndepărtarea excesului de umiditate, prin tampotare cu hârtie de filtru și întinderea, controlată, a materialelor textile, în stare umedă, pe o suprafață plană, în vederea atenuării cutelor.

În cazul structurilor textile care prezentau ca elemente componente cheițe metalice (catifea cu cheițe) sau fire metalice în structură (găitane), s-au efectuat tratamente chimice, în baie, cu soluție de Complexon, în vederea îndepărtării produșilor de coroziune a metalului, urmate de clătiri repetate cu apă distilată, până la neutralizarea materialelor. Uscarea s-a efectuat, controlat, pe suport de hârtie de filtru. Ultima etapă a procesului de conservare-restaurare a fost consolidarea. Aceasta s-a realizat pentru fiecare fragment textil, în parte, prin coasere, cu fire de borangic, pe un suport textil nou, vopsit la nuanța materialului textil original.

Pentru a conferi stabilitate dimensională ansamblului obținut (suport textil și țesătură originală), acesta a fost consolidat suplimentar, pe un suport din carton neutru.

Concluzii

Textilele arheologice reprezintă importante surse de informații referitoare atât la tehnica de realizare și la materialele utilizate la un moment dat, în decursul evoluției societății omenești, cât și la aspecte ale vieții sociale specifice unei anumite perioade.

Procesul de conservare-restaurare a fost complex și a avut în vedere atât proprietățile materialelor componente cât și starea lor de degradare. Alegerea referitoare la aplicarea unor tratamente de conservare corespunzătoare a fost precedată de investigații privind natura materialelor componente, identificarea tehnicii de realizare, morfologia și compoziția elementară a elementelor metalice.

În cadrul cercetării și conservării-restaurării acestor fragmente textile arheologice (unele de mici dimensiuni) au fost obținute informații care pun în evidență aspecte inedite și valoroase cu privire la materialele componente și tehnicile de realizare utilizate în secolele XVI-XVII, tehnici care s-au transmis în decursul timpului până astăzi.

Mulțumiri

Doamnei dr. ing. Maria Geba, șef Centrul de Cercetare și Restaurare Conservare a Patrimoniului Cultural, pentru investigațiile fizico-chimice realizate și domnului prof. dr. hab. Gh. Postică, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, pentru încrederea acordată în restaurarea pieselor.